

הַלְבוֹת תַּפְּלָה סִימָן קב

קב שלא להפסיק פנגד המתפלל, ובו ה' סעיפים:

א (א) אָסור לישב (ב) בתוך ארבע אמות (א) שֶׁל מִתְפַּלֵּל, בִּינּוּן מִלְּפָנָיו מִן מֶן (ב) הַעֲדָדִין (ד) (ויבין מִלְּאַחֲרָיו) (תוס' ומדרכי ואשרי פ' אין עומדין) צִרְיָה לְהַרְחִיק אַרְבַּע אֲמוֹת, יִהְיֶה עוֹסֵק בְּדַבָּרִים שֶׁהֵם מִתְקַנְי הַתְּפִלּוֹת וְאַפְלוֹ (ה) בְּפֶקֶד 'אֵינְהוּ מְקוֹמָן', אֵינּוּ צִרְיָה לְהַרְחִיק, (ו) הַיִּישׁ מִתֵּיב (ז) בְּעוֹסֵק בַּתּוֹרָה אֶף־עַל־פִּי שְׂאִינּוּ מִתְקַנְי (ב) הַתְּפִלּוֹת, יִנָּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר דְּהֵנִי מִלִּי מִן הַעֵד, (ח) אָבֵל בְּנִגְדוֹ אָפְלוֹ בְּמֵלֵא עֵינָיו אָסוֹר (ט) אָפְלוֹ עוֹסֵק (א) בְּקִרְיַת שֹׁמֵעַ: ב יִישׁ מִי שְׂאוֹמֵר שֶׁאֵם הַיּוֹשֵׁב בְּעֵד הַמִּתְפַּלֵּל (ז) (ז) (י) חֲלוּשׁ (יא) מֵתֵר: ג הָאֵם הַיּוֹשֵׁב יֵשֵׁב כְּבָר וְעָמַד זֶה בְּעֵדוֹ, אֵינּוּ צִרְיָה (יב) לְקוֹם, שֶׁהָרִי זֶה (יג) כָּא (ד) (ה) בְּגִבּוֹלוֹ (ו) מִכָּל מְקוֹם (יד) מִדַּת חֲסִידוֹת הוּא לְקוֹם אָפְלוֹ בְּהֵאֵר (נָא) (כ"ב בשם מהרי"א): ד (טז) אָסוֹר לַעֲבֹר בְּנִגְדוֹ (י) הַמִּתְפַּלְלִים בַּתּוֹךְ אַרְבַּע אֲמוֹת, וְדוֹקָא (טז) 'לִפְנֵיהֶם, (יז) אָבֵל בְּעֵדֵיהֶם (יח) מֵתֵר (יח) לַעֲבֹר (ט) וְלַעֲמֹד: ה הָאֵם הַשְּׁלִים תְּפִלָּתוֹ

פאר הייט

(ב) **הַיָּדִידִים.** עמ"א נָטוּ וּבִחֲלָקִים חֲזִים סִי רַכּוּ, וּבְחִי"א סִי פֶדֶר, וּבְחִשׁוּבֵת גִּזְתֵּת-וִרְדִּים חֲלָק אִיחַ כָּלֵל אִי לֵט, וּבְסִפְר פְּרַח־שִׁשְׁעֵן חֲאִיחַ כָּלֵל אִי סִי יֵא:
(ג) **הַתְּפִלּוֹת.** וְדִקְקָא אִם מוֹצִיא דִּית בְּשִׁסְתִּי אָבֵל אִם מְתִירָה לְבֵד אֲסוּר לִישׁב, וְכִי"ט מְתִירָה דְּעִיל תֵּת עִמֵּר אַעפִּי, שְׁבִדְרֵי תֵּת מְתִירָה דְּרִית, וְעֵצֵן כִּי"ז:
(ד) **בִּקְ"שׁ.** פִּי הַיִּשׁוּב. (ו) **חֲלוּשׁ מִתְּר.** צִיעַ דְּהֵא נָעֵן וְחֻלָּה דְּמֵנֵן לְהַגִּיד כָּלֵל כְּסוּם, וְאִיכַּ עֲלִי נָעֵן תֵּת וְלֵטָה תֵּת צִירֵר לַעֲמֹד, צִיעַ לְסַקֵּל בְּהוֹרָגָא זֹאת, טִי"ז:
(ה) **שֶׁבֶד.** אַעפִּי וְעִמֵּר לֵשׁ חֲסִלָּה בִּרְנָן שְׁבִדְרֵי מִתְּרָה לְהַחֲסִיל תֵּת צִירֵר עֲלִי לְסִס, מְקוּם בְּזֵת יִיטֵר וְעִמֵּר לֵשׁ, וְלִפְתִּי, פִּסֵּק בְּחֲלָקִים חֲאִי סִי פֶדֶר, אָבֵל אִם הַתְּפִלָּה לְמִתְר, וּבִזְמַר חִי"שְׁדָּה אִיחָא דְּחִלָּק עַד אֲסוּר: (ז) **וְלַעֲמֹד.** וְיֵאֵל וְיַעֲמֹד שֶׁשׁ אֵל לִף

משנה ברורה

א (א) אסור לישב. וגם (ה) סמיכה אסור, אף סמיכה במקצת, שאם ינטל ויכל לעמוד, יש להקל במקום הדחוק⁽¹⁾: (ב) בתוך ארבע אמות. ואפילו כשהוא יושב באלכסון די בארבע אמות, ולא קיעין הארבע אמות עם האלכסון [ומ"א], ועין בפריימג'דים. קטב התייחס: אם המתפלל עומד בצד אחד מדבר שהוא קבוע, גבוה עשרה ורחב ארבעה, מתר לישב בצד השני, דהא מפסיק רשות, אכל לעבר מצד השני, אפשר אם אינו גבוה בליכך שלא יוכל להסתכל בצד השני, אסור; וכן פסק בהלכות קטנות, וכן מצד הפריימג'דים בסימן צ סעיף קטן ה (ג) שיש להתמיר לעבר שות אחרת⁽²⁾ אפילו בתוך ארבע אמות⁽³⁾ [בסימן זה סק"ב במשכ"א]: (ה), כל זמן שלא פסע⁽⁴⁾, והוא הדין לענין שלא לעבר נגד המתפלל: מן'. והוא הדין (ד) אם עוסק בפרקים במנחה בשבת, גס"פ מתר וכמים לישב בצד המתפלל אלא כשיושב ודומם, הנראה כאלו אינו הרי הוא מקבל עליו על מלכות שקום. ועין (ו) באחרונים דטוב וי נראה לי (ו) שאין להתמיר כזה: (ז) בעוסק בתורה. דוקא אם נפלו בענגי חקוני התפלות, דאחר למחשדה⁽⁵⁾ שאינו מקבל עליו על (ח) ולי י נה דוקא לישב אסור אכל לעמוד מתר⁽⁶⁾, ואפילו בתוך ארבע (ט) אפילו עוסק וכר'. פרוש, היישוב נגד המתפלל עוסק בקריאת יין מן הצדדין, (י) ושארי אחרונים כתבו שטוב להמיר כה"ש מי ה. ואולי אף בתוך ארבע אמות, וכנ"ל בסעיף קטן ח: ב (י) חלוש. ולישב, דחלשתו מוכחת עליו שמפני כך ישב⁽⁷⁾. ודוקא לישב בצד לסמוך על דבריו, אם אי אפשר לו בקל להרחיק ארבע אמות ולישב ממנו כשורצה לעמוד ולהתפלל: (יג) בא גבולו. (יז) ודוקא בביתו, מיוחד לכל בני' אדם⁽⁸⁾. (יט) ואפילו אם המקומות קבועים לכל אחד וכל'שפן רב שיושב עם תלמידים ולומדים, וכאז עשרה המתפללים, כדי להרים ממשול מתברר שעשה שלא פשורה, שעמד להתפלל ויש של התפלה: ד (טו) אסור לעבר. מפני שמבטל כנתינת⁽⁹⁾ על' נהב הטעם, מפני שמפסיק בין המתפלל להשכינה: (טז) לפניהם. הרי רבא שרי⁽¹⁰⁾: (יז) אכל בצדיהם. והסור פרשת מיישרה אוסר עבר ונעמד שם ולא הלך להלאה כדי שלא יהיה כנגד פניהם, שכל

שער הציון

(א) פרימגדנים: (ב) ודלא קהתייגדנס דקצדד בקסוף דכריי לסקל עייש: (ג) שלחן שלמה: (ד) עלתהמיד: (ה) אליה רבה ותייגדנס ושלחן שלמה: (ו) חייגדנס עייש: (ז) דכלא סבי יש מקלל בלחארי, עין בודרי-משה ומחזיק: (ח) ביתיוסף ומגןאכנס: (ט) פרימגדנים: (י) פרימגדנים: (יא) חייגדנס ושלחן שלמה: (יב) טעם עמידה, ובקרט אם היה עוסק בתורה: (יג) חייגדנס: (יד) אליה רבה, וחפרימגדנים כתב דקסחיתת חפוסקים לא משמע כן: (טו) הגר"י: (טז) ט"ז: (יז) ב"ח ושי"א: (יח) חייגדנס: (יט) ד"אפרים ושעריחשוכה עייש: (כ) חייגדנס:

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

[ד] חלוש. עבדי. והקצונים השינוי על דעת השו"י מחלין דקחם בשעת מיתה קנה, ומעשה דשמואל היה קדם. שלא היה נזק כיב עיש: (כ) **גבבולו**. עבדי. ועין ביד אגרום דאסלו אם המקומות קבועים לכא שיקונים קדמים, הדין נה, כיון שהם מקדמים לתפלה לבד, גבבתי מדדנות יל דמחר עיש. ועין בשו"ת מים רבים חלק א סיון ב, וב שישבם כל המקדמים לקדמים קרא שקום וספולין בעדן אי עי. לעבר. ואולי בעקום תורה לבד אבן בפסוקי דמקרא אינן שקום ואסלו מרת חסידות ליקא, עין שם:

(כ) **גבבולו**. דוקא בפניו אכל בבה"ע ערר לקום דקום דקום מקום קדמך לכל, כ"ח. ולפי ויתורן בזה קטנת המזון על הראשי: (י) **התחפוללים**. אם שמר לעבר נגד התחפולל שם הוא במקום כזה אפשר דמחר לעבר לפני עיש, ועין בפנח' שושן ח"א סי' י"א: (י) חזק

באור הלכה

כי התבות בעצמן פועליך קרשנו למעלה, מה שאין כן בשתתפללין בלעז:
אסור לעבור בנגד דבור, עם הטעם במשנה בדרה, וצין באליה רבה בשם שלי"ה
 והוא הדין דלש לזהר שלא לעבור בצה שקורין שטע וישראל⁽²⁾, כתב בספר
 מאמר מרדכי וזה לשון: הטעם, מפני שמבטל פגמ השתתפלל, ולישי נה נראה דאם
 ההתפלל משלשל העילת על קצו כמו שנהגים הרבה דמחר לעבור על קצו, ודקא
 לזהר לתמן בסימן קכח פתיו ג דקחב רמ"א וגם הנהגים לא יתפללו בידים, ושלש
 בן נהגו לשלשל העילת: ואיתא עוד שם בעצן מרדכי, דאם מנהג הנהגים לשלשל
 העילת דשרי לשאם בפי אפלו יש לו פסח מומין: וזהו נמי יש לומר פועליך לשלשל
 העילת, ומכל קיום ראוי לחלש ולתקמדי, עד כאן לשון: ובקשר בפי מה שמבטל העילת
 אדם הטעם האסור מפני ששפסטי ביה השתתפל להשיגה, בורא אין לתקל בזה:

בְּלִמְעָמְרָע נֶגְדַּ הַמִּתְפַּלֵּל אֵף שֶׁהוּא רְשׁוּת בִּסְנִי עֲצָמוֹ וְלִישָׁב מִתִּיר
(א) שֶׁל מִתְפַּלֵּל. וְאִפְלוּ (ג) אִם הַמִּתְפַּלֵּל עוֹמֵד בְּתַחֲנוּנִים שְׁלֹאֲחֵר הָקָה
(ד) וּבִין מִלֵּאֲחֵרֵי. וְכֵן הַסִּכְמִי הַאֲחֻזוֹנִים: (ה) בְּפֶקֶד 'אִיחֻהוּ מִ
לִישָׁב בְּצֵד הַמִּתְפַּלֵּל': (ו) וְיֵשׁ מִתִּיר וְכוּ'. דְּסִבְרָא לֵה דִּלָּא אֲסוּר
רוּצָה לִקְבֹּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שְׁמַיָּים, אֲבָל כִּשְׁהוּא יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹ
לְהַתִּיר לַעֲמֹד בְּדַעַה הִרְאֻשׁוֹנָה, (ז) אִם לֹא בְּמָקוֹם הַדְּחָקָה: וְכִלְכָּא
מוֹרֵא דְּבִרְי־תוֹרָה בְּשִׁפְתֵי, אֲבָל (ח) מִתְּהַרָה כִּלְכּוֹ אִינוּ מוֹעִילָה, (ט) מַלְכוּת שְׁמַיָּים: (י) אֲבָל כִּנְגְדוֹ וְכוּ'. מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְצָה כְּמִשְׁמַתְנָה לִיחֻד
אֲמוּת: וְאִילֵּי אֵף לַעֲמֹד סִבְרָא לֵה דְאֲסוּר. דְּעִלְי־יִרְיָה מִתְבַּטֵּל כִּנְגְדָה
שִׁמְעַ. וְעַן בְּפִיר תִּלֵּשׁ שִׁפְסֵק בְּדַעַה מְסִיתָא דְּאִין חִלּוֹק בִּין מִלְּפִנֵּי
שְׁאוּמְרָה⁽¹³⁾, וְנִרְאֵה לִי שֶׁבְּעִמְדָה חִיץ לְאַרְבַּע אֲמוּת (יג) בְּנוֹנָא אִין לִהֵךְ
רוּצָה לֹמֵר, (יד) שִׁירֵדֵעַ שֶׁהוּא חִלּוֹשׁ נָאִי אֲפִשְׁרֵ לוֹ לַעֲמֹד, וְלִכְרֵ מִתִּיר
הַמִּתְפַּלֵּל, הֵא לִפְנֵי (יד) יֵשׁ מִחֲמִירִין אֵף בְּחִלּוּשׁ: (יא) מִתִּיר. (טו) וְ
שִׁמְסִי: **ג** (יב) לְמִקְוֵה. אֲלֵא (טז) הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיד לְהִרְחִיקָה⁽¹⁶⁾ אַרְבַּע אֲמוּת
אֲבָל (יז) בְּמִנְיָן קְבוּעֵ, וְכִלְשָׁן בְּבִית־הַכְּנֶסֶת, צָרִיד לְקוּם, הִזְוֵא מִקְוֵה
שֶׁקְנָאִים בְּדַמִּים, נִמְי יֵשׁ לְהַתְמִירָה⁽¹⁸⁾, אֵף בְּעוֹסֵק בְּתוֹרָה לֹא יִתְמִיר בְּתוֹ
אִין צָרִיכִין לַעֲמֹד, וְאִפְלוּ מֵדַת חֲסִידוֹת לִיכְאִי: (יד) מֵדַת חֲסִידוֹת
בְּתוֹךְ אַרְבַּע אֲמוּת שֶׁל הַיּוֹשֵׁב כְּבַר בְּהִקְרָא, וְיִשְׁכַּחְתּוּ הֵיא גְנָאִי לְמִקְוֵה
יְדִי וְתִי⁽²¹⁾, וְלָכֵן (כ) אֲסוּר אִפְלוּ עוֹסֵק אֵז בְּקִרְיָא שִׁמְעַ⁽²²⁾, וְחִי־אֲדַם
וְעִזְרִים שֶׁלְּפָנֵיהֶם, לְהַמְגִּיל־אֲבִרְהָם בְּסִיעִי־קָטָן וּ בְּלִפְנֵיהֶם דְּמִי. וְלֵהֵא
אִפְלוּ בְּצִדֵּיהֶם תוֹף אַרְבַּע אֲמוּת: (יח) לַעֲבֹר וְלַעֲמֹד, רוּצָה לֹמֵר,

הלכות תפלה סימן קב קג קד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יט]

ה'א'ה ד'ש'ר' ל'ה'א'ל'ה' ב'ה'ה' ה'ג'ל'ה'.

(25) ולדעה זו, כתבו הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ח דבר הלכה אות נא) והגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה קכח) שבשעת הדחק גם אם עומד ממש מאחוריו, יכול לפסוע לצדדים, באופן שלא יתקרב לכנגד המתפלל.

ולכן כשיעמוד מתפלל מאחורי הש"ץ, כיון שיש הסוברים שאסור לש"ץ להתחיל חזרת הש"ץ קודם שיפסע אחרי תפילת הלחש, הורו החזו"א (רי"ג) והנהגות פ"ד אות לג, והגר"ח קניבסקי בשמו, אשי ישראל בסוף הספר תשובה קכח) והגר"ז מבריסק (שערי זבולון, ש"ץ שער א פ"ד) שיפסע לצדדים, ובשורת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' ע אות ח) כתב שש"ץ שלא פסע אמנם עשה איסור, מ"מ הציבור יצאו ידי חובה בחזרת הש"ץ, קרושה ומודים.

ואם גם בצדדים יש שעומדים בתפילת שמונה עשרה, הורו הגר"ש אלישיב (ארבע אמות של תפילה סי' ה הע' לט) והגרש"ז אויערבך (אשי ישראל פכ"ט הע' סב) שכדי למנוע טירחא דציבורא יתחיל חזרת הש"ץ בלי לפסוע, וכמו שכתב בשו"ת משפטי צדק (למהר"ש מגרמין, סי' ב) שיש לסמוך על דעת האהל מועד (שהובא בבי"י סי' קכג), שאין הש"ץ צריך לפסוע אחרי תפילת לחש. והגר"נ קרליץ (חוט שני פסח עמ' שח) הורה שיעקור קצת את רגליו במקומו ויתחיל חזרת הש"ץ.

[משנ"ב ס"ק כ]

ומל"י בתוך ארבע אמות, או שיקרא לתוך ארבע אמות על-ידי שלש פסיעות⁽²⁷⁾.

(26) ולכתחילה, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ח דבר הלכה אות מז) שאין לפסוע ולעבור כנגד המתפלל עד שזה שמאחוריו יפסע, וגם יסיים את הכריעות, שכן עד אז שכינה כנגדו.

וכשאינו יכול לפסוע בגלל שיש מתפלל מאחוריו, כתב הגר"ח קניבסקי (שיח השרה ח"ג ברכות י, ב) שאינו צריך להשאר לעמוד כשרגליו צמודות, אלא יכול להרחיקן זו מזו.

(27) ואם העומד שמאחוריו סיים שמונה עשרה אך לא פסע מפני שממתין למתפלל שאחרי, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה שם סליד) שלצורך אמירת תחנון וכן לכל מצוה, מותר לפסוע, אבל ללא צורך הסתפק אם מותר, והגר"ח קניבסקי (שיח השרה שם י, א) כתב שאם הראשון לא נכנס לתוך לארבע אמותיו של השלישי, מותר לפסוע, [ומה שכתב המשנ"ב (סי' ג) שאפילו עומד בתחנונים כל זמן שלא פסע אסור לעבור כנגדו, וכאן הרי האמצעי עדיין לא פסע, ביארו במקורות לדעת נוטה (תפלה עמ' שעו הע' 316) שמונתו שעדיין עומד בתחנונים, וראה מה שכתבנו לעיל סי' צו ס"ק ג]. מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ב עמ' רחצ) שמותר לראשון לפסוע אף שיכנס בתוך ארבע אמותיו של האחרון שעדיין מתפלל, דעת הגר"ש אלישיב (לשכנו תדרשו ח"א קונטרס הלכות תפילה מהר"י ישראלון סמ"ה) שאם המתפלל השני גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה טפחים ואין הפסק בין רגליו, נחשב הוא למחיצה ויכול המתפלל הראשון לפסוע, אף שיכנס לתוך ארבע אמות של המתפלל השלישי.

וכן בתחילת התפילה, אף על פי שהמנהג לפסוע בתחילה שלש פסיעות [כמו שהובא לעיל סי' צה ס"ק ג], מ"מ אם האדם שלאחוריו כבר התחיל שמונה עשרה, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה קיב) שלא יפסע כלל.

[משנ"ב ס"ק כא]

ולא נקרא בא בגבול⁽²⁸⁾ וכו', דאךנב'ה' זה שפוסע הוא בא עקש' בגבול⁽²⁹⁾.

(28) ואם נעמד לתפילת שמונה עשרה במקום המיועד למעבר הציבור, כתב הדעת תורה (ס"ד) שמוותר להעבירו, שדומה הוא לקבר המזיק את הרבים שמוותר לפנותו ואינו תופס מקומו [ראה שו"ע יו"ד סי' שסד ס"ה], וסיים בצ"ע. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ח סליד) שמוותר להעביר את המתפלל ממקומו, והוסיף, שמצד הדין אף מותר לעבור כנגדו, אך מ"מ לכתחילה ראוי להחמיר בזה אם לא במקום הצורך.

(29) וביאר הכף החיים (ס"ק לב), שהיה קשה לפר"ח [שהוא מקור דברי המשנ"ב] שהרי בסי' מבואר שאם קדם וישב אין צריך לקום, מפני שהמתפלל בא בגבולו, ואם כן גם כאן בא המתפלל השני בגבולו של הראשון שהתחיל להתפלל לפניו, והיה צריך להיות מותר לראשון לפסוע, ועל זה תירץ שכאן הפוסע בא לתוך גבולו של האחרון, מה שאין כן בסי' שהיושב נמצא כל הזמן באותו מוצב.

סימן קג

מי שנודרמן לו רוח בתפלתו או עטוש

[משנ"ב ס"ק א]

הר"ח⁽¹⁾. דמ'עקרא אסור אפלו בדכר'יתורה, וכדלעיל בסימן עט קס"ח⁽²⁾.

(1) ושי"ץ שהפיה באמצע חזרת הש"ץ, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ח ארחות הלכה הע' 110) שמשום כבוד הבריות אינו צריך להפסיק ולהמתין עד שיכלה הר"ח.

(2) ושאר בני אדם הנמצאים במקום זה ומגיע אליהם הר"ח, מבואר שם שגם הם אסורים בקריאת שמע ותפילה, וצריכים להמתין עד שיכלה הר"ח, אך מותרים בתלמוד תורה.

[משנ"ב ס"ק ב]

אפלו שקה אחר שפסק קרי' על-ידי הצרח' קנה כדי לגמור ב'לה⁽³⁾, דקא אם קנה רוצה קנה מתפלל מ'ד שפסק⁽⁴⁾.

(3) אבל אם שהה קודם שפסק הר"ח כשיעור שיש בו כדי לגמור את כל תפילת שמונה עשרה, יתבאר להלן (ס"ק ח) שצריך לחזור לראש התפילה.

(4) ואם עבר והתפלל ולא המתין עד שיפסק הר"ח, כתב לעיל (סי' עו ס"ק לג) לענין מי רגלים שצריך לחזור ולהתפלל, כיון שעבר על ודאי איסור דרבנן, וכתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה עז) לענין הפחת, שאם היה במזיד יתכן שצריך לחזור, וראה מה שכתבנו לעיל שם.

[משנ"ב ס"ק ג]

דב'לאו תכי אין לו להוציא רוח בשום פנים⁽⁵⁾ בתפלה⁽⁶⁾ וכו', יראה לקויד' התפלל' ונתק'ן שלא יהי' מ'חין על קו'מ'ק⁽⁷⁾, כי אסור לקפץ בתפלין⁽⁸⁾.

(5) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' פ ס"ק ג) כי בתפילה הרי עומד לפני המלך, וגנאי גדול להפית או.

(6) ואם אפשר, כתב המקור חיים (ס"ב) שיעמיד עצמו לפחות עד סיום אותה ברכה.

המשך במילואים עמוד 29

יום ב' ד' אדר ב' תשע"ו

קלב באר העולם

הלכות תפלה סימן קכג קד

והיה אדם אחר (יט) מתפלל אחריו, אסור לפסע (ט) שלש פסיעות עד שיגמור מי שאחריו את תפלתו, שאם יעשה זה הרי הוא כעובר כנגד המתפלל. וצריך לדקדק בזה אפלו אם האחרון התחיל להתפלל אחריו, מאחר (כא) שכבר התחיל:

קג. מי שנודמן לו רוח בתפלתו או עטוש, וכו' ג' סעיפים:

א. פרנסות כ"ד ב' יום
ג. נקמ"ס ד' קרב
ה. יונה וסרא"ש
ה. פרנסות כ"ד

א *היה עומד בתפלה ויצא ממנו רוח מלמטה, ומתין עד שיכלה (א) הרים (ב) *והזור (ב) ומתפלל: ב *בקש לצאת ממנו רוח מלמטה ונצטער הרבה (ג) *ואינו יכול להעמיד עצמו, הולך (ד) אחריו ארבע אמות ומוציא הרוח ומתין עד שיכלה הרים (ה) ואומר: רבון (ו) העולמים, יצרתנו נקבים נקבים תלולים תלולים, גלוי ונדוע לפניך תרפתנו וקלמתנו, תרפה וכלמה בתינו רמה ותולעה במותנו. (ז) והזור למקומו *והזור (ז) למקום שפסק: הנה (ח) *ועני לציל סימן פה. יש אומרים דכל זה מירי כשמתפלל בביתו, אבל כשמתפלל בעצמו דהוי לה ביוש גדול, אין צריך להרחיק כלל לאחריו (ט) וגם לא יאמר (כ) *הרבון, רק מתין עד שיכלה ממנו הרים, וכן נזהגין (תוספת' דרשן סימן טו): ג (ג) (י) *המתעטש בתפלתו, מלמטה סימן רע לו, מלמעלה סימן יפה לו:

קד שלא להפסיק בתפלה, ובו ח' סעיפים:

א [*] (א) לא יפסיק (ב) בתפלתו, ואפלו מלך ישראל שואל בשלומו לא ישיבנו. אבל מלך א קם לו וליב

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

פאר הייט

הלאה, ד"א כ"י ה"ל כנדר פניקס, דכל שראא אותו אסור דמחבטל בנותו מפניו, [*] ל"א יססיק כ"י. וקרב כב"י בשם מקור"י מילכו ש"אסור לדבר כפיו ולינוק ט"א [ועין בספר אליהו רבה ט"ז שמינש בפרוש הטור על קשת ע"ת ולא כמ"א]; (ט) ג' פסיעות. עמ"א. ופשוט דמרי בתוך ד"א או שיבאו לתוך ד"א ע"י ג' פסיעות שפסעו לאחוריה, ע"ת:

(ח) ונתפסל. הנה למקום שספק אפילו שיהיה כדי לגמור את פקדו, מ"א. ומדבריו ספק דאם שיקה כדי לגמור את פקדו חזרו לראש ע"ש. ואם אפשר לדרוק את צמנו להעמיד שלא ותפסל רשאי וליקבא שישום כל שתקנה ובהפסד בעלמא לא אמרי, ויהי נעיה ומ"א: (2) הנהוליוס. מדבר התפלה, דהא מפקסא ועונדת פכר ע"י היות לפיכך יכול להפסיק נפי וליגמר דבר זה באמצע, רש"י נמ"א: (3) הפסח. הנהוליוס כתב שיתחדר כלבו: (4) המתעטטט. פרש רש"י, פסח בקול, וז"ל אבל הפסח כלא קול לא, ל"ה, ונ"א חולק עליו ע"ש:

פארד הלכה

מ'שנה ברורה

* ומהפסל. עין במשנה ברורה. ובאר היטב הקמחין דברי הפרי חדש
דמוס דצריך לתור לראש; אבל שלא בדין העמיקו, דהפרי חדש
אזיל לשיטתו שפוסק בסימן מה לשיטת הר"ף דבמסלה אפלו בלי אגס חוזר
לראש. אבל לפי מה דנקטא לן דקפ"א יט"ט, הדין עם המגן אברהם (מאמר)
מרדכי וקובץ אגוריים. * ועין לעיל סימן פה. עין במשנה ברורה פנה
במבנה בשם הר"ם. ולכאורה לפי דאם טעה בקריאת שטעם כדי לגמור פנה

שייבול לראתו, אף שהוא צודקן שלפניו בלפניו דמי ואסור, מפני שמבטל כנחתו על-ידי זה. ולפי זה בל-שכן דאסור לילך ולעמוד נגד פניו בתוך ארבע אמות, כן הוא לדעת הטובין אברהם, והאליה רבה סובר דלא אסרו רק לעבד בתוך ארבע אמות נגד פניו, אבל לילך בתוך ארבע אמות ולעמוד מותר אפילו לפניו, ואפשר דיש להחל במקום הדחק:

ה (יט) מתפלל אחריה. ואם אינו אחריה ממש רק מרחק לצדדין, נראה דשרי להאליה רבה הנ"ל²⁶⁵: (כ) שלש פסיעות. ומרי (כא) בתוך ארבע אמות²⁶⁶, או שיבוא לתוך ארבע אמות על ידי שלש פסיעות²⁶⁷ שפסע לאחוריו: (כא) שנקבר התחיל. (כב) ולא נקרא בא בגבול²⁶⁸, ואפלו אם האחרון מאריך בתפלתו, ואדרבה זה שפוסע הוא בא עכשיו בגבול²⁶⁹:

א (א) הרי"ט. דמשקא (ב) אסור אפלו בדבריו חורה, וכדלעיל בסימן עט סיף טז: (ב) וחזור ומתפלל. הינו למקום שפסק, אפלו (ג) שנה אחר שפסק הרים ועלי"ד שדורף הנה כדי לגמר בלה, דהא אם הנה רוצה הנה מתפלל מיד שפסקי, ואם-כן לא היה כל ההפסק מחמת אנס, ואינו חוזר לראש לפי מה שפסק הרמ"א לעיל בסימן סה. פתב (ג) האחרונים דבנה אין צריך לומר ה"רובין" הפתב בסיף ב. דכש"אין מרחיק אין נגר בשמו וכלמלתו, וכעין שכתב התנ"ה לקמן בסיף ב: ב (ג) ואינו יכול. דכלא הכי (ד) אין לו לחוציא רוח בשום פנים⁶⁵ בתפלה⁶⁶, (ה) ולא וישנין ל"בל תשקצו" אלא בשמששה עצמו לקטנים או לגדולים, אבל להפסה לא. ונראה לי דעל-כל-פנים יראה התפלין ולתקן שלא יהי מנחין על מקומן⁶⁷, כי אסור להפית בתפלין⁶⁸: (ד) אחריו. דכעין (ו) שיהא פניו נגד המקום שהתחיל להתפלל. להראות שרוצה עדין לחזר לתפלתו. (ו) ואפלו לצדין או לפניו אסור: (ה) ואומר רבון. בתוך התפלה (ס) דהא מפסקת ועומדת כבר עלי"ד הרוח. לפיכך יכול להפסיק נמי ולומר דבר זה באמצעי: (ז) וחזור למקומו⁶⁹. ובחז"א-רס הסכים לדעת הסוברים דחזור למקומו ק"ס ה"רובין: (ז) למקום שפסק. לכאורה הפנה. לתחלת הברכה שפסק בה. וכדלקמן בסימן ק"ד סיף ה (לבושי שדר). וצין לקמן מה שכתבנו שם להלכה בשם האחרונים⁷⁰: (ח) וצין לעיל סימן פה. רוצה לומר, ונתבאר שם⁷¹ דאם שקה כדי לגמר את פלה חוזר לראשו⁷². וכתב ה"ח, דדוקא אם השהיה הנה עלי"ד העטושים ורוח הגודף לבד, ולא מצרפינן לזה מה שצריך לילך לאחריו ד' אמות ונתחנה ואמירת ה"רובין". וכן פתב הפרי"מגדים: (ט) וגם לא יאמר. טוב (ט) ששהיה בלבד⁷³:
ג (י) המתעטש. יש אומרים דדוקא בשמשים בקול: וסמג"א-ברכה חולק דהוא הדין בלי קול. וגם בזה צריך להרחיק כפ"ל:

א (א) לא תפסיק. ואפלו דמיוה בעלמא אסור, אם לא לתניוק הבוכה מתר לו לרמוז לו בכדיי כדי שישתק ולא יעירידי מתפלתי, ואם אינו מוציל, ירחיק את עצמו⁽²⁾ ממנו⁽³⁾ ולא ידבר עמו⁽⁴⁾. וכן אדם נכבד שעומד בתפלה, והשליח צבור ממתיין עליו באמירת קדיש או קרישה, והוא אינו מרצה בכך שיתחננו עליו וזה מערירו בתפלה⁽⁵⁾, מתר לו לרמוז לשליח צבור שיתפלל בדרבנא⁽⁶⁾ וישותי⁽⁷⁾ (ב) בתפלתי. ואפלו במקום הפסד ממון (א) אין לו לתפסיק, פתב

שער הציון

[illegible]

הלכות תפלה סימן קד

באר הגולה 264

(ב) עובד גלולים, אם אפשר לו לקצר, ידמינו שיאמר תחלת הברכה וסופה קדם שניגע אליו, וקצר, (ד) יאו אם אפשר לו שיטה מן הדרך ושה ולא יפסיק בדבור, (ה) ואם אי אפשר לו, יפסיק: ב' יהיה מתפלל בדרך ובאה בהמה או קרן כנגדו, ושה (ו) מן הדרך ולא יפסיק, *אבל (ז) בענין אחר (ח) אין לצאת מקומו עד שיגמר תפלתו, אלא אם כן הוא (ט) בתחנונים שלאחר התפלה: ג' *ואפילו נחש ברוך על עקבו (י) *לא יפסיק (אבל יכול לילך למקום (ג) אחר כדי שילפל הנחש מרגלו) (הרי"ד ריש פרק אין עומדין), *אבל עקרב, פוסק, לפי שהוא מועד יותר להזיק, וינחש נמי, אם נראה שהוא בעוס (יא) ומוכן להזיק, פוסק: ד' *אם נראה שור בא (ד) כנגדו, פוסק, שמתחילין משור תם (פרוש תם, שאינו רגיל להזיק) חמשים אמות וממועד (פרוש, שרגיל להזיק) מלא עניו, (יב) *ואם שוורים שבמקום ההוא מחזקים שאינם מזיקים, אינו פוסק: ה' *קבל מקום שפוסק, (יג) אם שנה כדי לגמור את (יד) קלה (טו) חוזר (ס) (טז) לראש,

באר היטב

(ב) עובד גלולים, והוא הדין אם דעלמא ומתירא שקא נהרגה, ומשום הפסד ממונ אין להפסיק, עמ"א: (ז) בתחנונים, ואלא לצורך אסור לזוז מקומו עד שיקסע ג' פסיעות בדאימא כפי' כגו, מ"א. וסמנים שעוקרין מקומן ביה"כ כשקריעים אל ואנחנו בורקים וכו', עין סי' תרכ"א. ולענין שפסידה שפסידה שפסידה אכינו טלמנו אין אסור אם עקר בגליו למצוה קצת, כגון ששכבדו אותו לפתיחת ארון הקודש שהעולם חושבים זה קצת למצוה, ומ"ס צריך שיאמר קדם לכן יהיו לרצון אמרי פי וגו', ע"ת: (א) אחר, ולא מצוה הליכה שנקראת הפסקה בשם מקום, ב"י בשם הר"י, ומ"מ שלא לצורך אסור כמ"ס סי' ב, מ"א. ועין ט"ו שהיה רבסימן מה פסק לענין ק"ש רא"צ לחזו רק למקום שפסק, כגון בתפלה חמיר פסי,

משנה ברוכה

החייאראם [כלל כ"ה ס"ט]: העומד בתפלה ונתפסק באיזה דין איהו יתפלל, כגון ששכח איזה דבר בתפלה, מתר לילך ממקומו למקום מחדש וילעז שם בפסוקים; ואם מתר לשאל הדין, צריך עיון, ונראה לי דמתירא: (ג) עובד גלולים, והוא הדין אם דעלמא, ומתירא שקא נהרגה: (ד) או אם אפשר, וטוב יותר לקצור: בדאפשר משיטה מן הדרך [בי"ח וא"ר]. אבל הפריימגרים כתבו: יש להתניח בזה, דמשמע דהליכה לצורך התפלה לא הוי הפסק: (ה) ואם אי אפשר לו, יפסיק, רוצה לומר, שמתר אפילו לשאל לו בשלומי כשמשער שבחתי זה אפשר שיהיה בסכנה, וכל שכן שמתר להשיב לו [א"ר]: ב' (ו) מן הדרך, רוצה לומר: (ז) אף שהוא סכנתא שלא יבוא הבמה ונהרגו עליו, מפל מקום כיוון דאפשר לו להציל מזה על ידי שיטה מן הדרך, אסור להפסיק בדבור (ג) לומר לאיש אחר שיבא במקל להבהמה ולגער בכצל הקרן שלא יבוא כנגדו: (ז) בענין אחר, וסימן צ' סעיף כו"א, שאני, שהוא צורך תפלתו: (ח) אין לצאת, ויש (ד) לגער בתחנונים שעוקרין מקומן ביה"כ הפסוקים כשמשערין אל "ואנחנו בורקים" ובסדר עבודה, וכדאימא בסימן תרכ"א סעיף ד בהג"ה, אלא (ה) מעמידין לו שטענדער' כהוגו בינו לתבה, ובגבולה מסלקין השטענדער ואין צריך לעקר רגליו: (ט) בתחנונים, דאז מתר אם העקירה לצורך מצוה קצת, כגון מה שאנו נוהגין בשליח צבור שתתקן אחר תורת התפלה עוקר רגליו ויושב לתחנון במקומו שנוהגין לומר תחנון בישיבה, וכן עולה לבימה לקריאת התורה, אף שלא הגיע צדין להקדיש שעם "תתקבל" שפוסע בו הג' פסיעות, או כגון מה דאמרינן בנמרא ברבי עקיבא, שהיה אדם מניחו בנחת וזומצאו בנחת אחרת מרב פריעות והשתחויות, והינו בתחנונים שלאחר התפלה, אבל שלא לצורך אסור להאדם לזוז מקומו עד שיקסע הג' פסיעות: (י) מ"א, כתב העלית תמיר: לאחר שפסידה התפלה קדם שאמר "עשה שלום", אין אסור אם עקר בגליו למצוה קצת, כגון ששכבדו אותו לפתיחת ארון הקודש בעת שאומרים "אבינו מלכנו" (ס), שהעולם חושבים זה קצת למצוה, ומפל מקום נראה דיש לומר קדם לכן "יהיו לרצון" וגו': ג' (י) לא יפסיק, רוצה לומר, על ידי (ו) דבור, כגון לומר לאחר שסיימה, וכן כל הסעיף זה ושאחר זה שמופיר הפסק מזרי הפל על ידי דבור, אבל על ידי הליכה מתר, שהליכה לא נקרא הפסק, ודוקא הכא שהוא לצורך, להסיר הנחש, אף דתלינן דמן הסתם לא יזכה סכנה, אבל שלא לצורך, מקרי הליכה גמרינן קצת הפסק, וכמו שפסק המחבר בסעיף ב: (יא) ומוכן להזיק, אפילו באינו ברוך על עקבו, אלא שרואה (ו) שבא נגדו, פוסק, ואם הוא יכול להשטמט על ידי שיטה מן הדרך קדם שיבוא אליו, (ט) ושה ולא יפסיק בדבור וכו' ב' בסעיף א: ד' (יב) ואם שוורים שור המסרס, אפילו אם אינו יודע אינו פוסק, ודוקא שלא הזיק מעולם, אבל אם הזיק אפילו פעם אחת פוסק אפילו במקומות שאין רגילין שאר השוורים להזיק [אחרונים]: ה' (יג) אם שנה, אפילו רק שתיקה בעלמא בלי דבור, ואפילו רק (ט) בין ברכה לברכה: (יד) קלה, אפילו עומד בסוף התפלה, משערין: (י) מתחלת התפלה עד סופה: (טו) חוזר וכו', ואם לא חזר לראש, אלא למקום שפסק ונמרה, צריך לחזור לראש ולהתפלל כל התפלה [פריי]. והג' מלי שהיה אנס גמור, אבל אנס לסטים וכהאי גוונא שנוצר לעיל, בדיעבד יצא, דאילו הלכה כחש"א אומרים המקלים הג' דנה לא מקרי אנס [מגן גבורים]: (טז) לראש, הנה לפי מה דאנו נוהגין בהכרעת הרמ"א לעיל בסימן מה

שער השוכה

השוחק אף שמתירא בתפלתו, אבל מתר לזוז כדיו כדי שישחק השוחק, וכן כתב סתנ"ס דרמב"ם בהשוכה כח"י, וכתב סתנ"ס מולכו עוד שאם כבר עשה אפן שישחק השוחק וצדונו שוחק ומתירא, ורחיק עצמו ממנו ולא ידבר, עין שם, ועין לקמן סי' ג' ועין סימן סג לענין לזוז בקריאת שמע לברכה וצוה דיש חלוק בין פ' ראשונה לשניה, ובאן שאני שמתירא שמתירא אינו יכול לזוז בתפלתו כדארי הר"ל צורך התפלה עצמה ומתירא לזוז, ונראה דאנס נכבד שיעמד בתפלה ותשיין סמתינ עליו באמירת קדיש והוא אינו מרצה בכך שיתנינו עליו מחמת טרמא דעבירה, ומחשבה זו מטריתה בתפלתו, סת"ר לו לזוז לש"י שיתפלל בדרגו ולא נחתן עליו, וכתבנו שחוק ומטריר דמי:

דברי רמ"א בע"צ: (ז) כנגדו, ומהשוורים המסרסים אי"צ לפסק, ע"ת: (ה) לראש, אעפ"י דבסימן מה פסק לענין ק"ש רא"צ לחזו רק למקום שפסק, כגון בתפלה חמיר פסי,

באר הגולה

והשתנה הנה על ידי אנס, כגון שהלך לבית הכנסת לצטות צרכיו, דקומא לן לעיל בסימן סה דחזר לראש, לא נצרך בחוף השער רק מה שהלך לבית הכנסת, דבעת הנה לא הנה גברא חזר, וגם הזמן שהנה בבית הכנסת, אבל מה שהלך אחר כך מבית הכנסת לביתו אפשר דלא נזכר לצורך, דאז לא הנה אנס פאסות, דאי בעי הנה מקנט גי' בעפר ובצדור ונהה גומר את קריאת שמע, לפי מה דקומא לן דלא נתקנה גמילת ידים אלא בשחירת דעשה ברה מדרשה, וכדלעיל בסימן ד' במגן גבורים שער ג' א, וצריך עיון:

* אבל בענין אחר אין לצאת וכו', ובדיעבד אם נאז מקומו ולא שנה לזוז את קלה, כל זמן שלא הפסיק בדבור אין לו להתחיל אחר כך לבלי עקמא רק מאותה תבה ולא להתחיל בהכרת [א"ר ופמ"ג]: * ואפילו נחש וכו', השעם, משום דרב פסמים אינו נחש (ס) [רש"י והרמב"ם כפי' המשנה], ובמקום שיש חשש שפסידה, הוי נחש כמו עקרב (ס) [מגן גבורים בשם הפוסקים]: * לא יפסיק, עין במשנה ברוכה שפרשנו דהוא בדבור, והנה כל זה פרשתי לפי מה דפרשנו מפרשי השלחן ערוך, שהם פרשונו לפי מה דמשמע מפשטה דהג"ה שכתב יחזקאל לילך וכו', אבל על זה הפרוש הקשה הפעלי תריסין (הם פס"ד נכסה פסוקים) דהמחבר סותר את עצמו, שכתב בסעיף ב' דבענין אחר אין לו לצאת מקומו, משמע דהליכה גמרינן מקרי הפסק, והמגן אברקם ישוב קשיא זאת, דאם מקרי שלא לצורך, אף דהנה קצת גמרינן לצורך מצוה ודינו לצורך בריעות והשתחויות באמצע התפלה, והגרי"א דרך דרך אחרת בזה, דהטורי שולחן ערוך אינו סוברם בהג"ה, אלא דהליכה בעצמה גמרינן מקרי הפסק, וכמו שכתב בסעיף ב' ובענין אחר אין לו לצאת מקומו, ובמקום שפסידה, אפילו הליכה לכה גמרינן אסור, ומה שכתב כאן

צבור שתתקן אחר תורת התפלה עוקר רגליו ויושב לתחנון במקומו שנוהגין לומר תחנון בישיבה, וכן עולה לבימה לקריאת התורה, אף שלא הגיע צדין להקדיש שעם "תתקבל" שפוסע בו הג' פסיעות, או כגון מה דאמרינן בנמרא ברבי עקיבא, שהיה אדם מניחו בנחת וזומצאו בנחת אחרת מרב פריעות והשתחויות, והינו בתחנונים שלאחר התפלה, אבל שלא לצורך אסור להאדם לזוז מקומו עד שיקסע הג' פסיעות: (י) מ"א, כתב העלית תמיר: לאחר שפסידה התפלה קדם שאמר "עשה שלום", אין אסור אם עקר בגליו למצוה קצת, כגון ששכבדו אותו לפתיחת ארון הקודש בעת שאומרים "אבינו מלכנו" (ס), שהעולם חושבים זה קצת למצוה, ומפל מקום נראה דיש לומר קדם לכן "יהיו לרצון" וגו': ג' (י) לא יפסיק, רוצה לומר, על ידי (ו) דבור, כגון לומר לאחר שסיימה, וכן כל הסעיף זה ושאחר זה שמופיר הפסק מזרי הפל על ידי דבור, אבל על ידי הליכה מתר, שהליכה לא נקרא הפסק, ודוקא הכא שהוא לצורך, להסיר הנחש, אף דתלינן דמן הסתם לא יזכה סכנה, אבל שלא לצורך, מקרי הליכה גמרינן קצת הפסק, וכמו שפסק המחבר בסעיף ב: (יא) ומוכן להזיק, אפילו באינו ברוך על עקבו, אלא שרואה (ו) שבא נגדו, פוסק, ואם הוא יכול להשטמט על ידי שיטה מן הדרך קדם שיבוא אליו, (ט) ושה ולא יפסיק בדבור וכו' ב' בסעיף א: ד' (יב) ואם שוורים שור המסרס, אפילו אם אינו יודע אינו פוסק, ודוקא שלא הזיק מעולם, אבל אם הזיק אפילו פעם אחת פוסק אפילו במקומות שאין רגילין שאר השוורים להזיק [אחרונים]: ה' (יג) אם שנה, אפילו רק שתיקה בעלמא בלי דבור, ואפילו רק (ט) בין ברכה לברכה: (יד) קלה, אפילו עומד בסוף התפלה, משערין: (י) מתחלת התפלה עד סופה: (טו) חוזר וכו', ואם לא חזר לראש, אלא למקום שפסק ונמרה, צריך לחזור לראש ולהתפלל כל התפלה [פריי]. והג' מלי שהיה אנס גמור, אבל אנס לסטים וכהאי גוונא שנוצר לעיל, בדיעבד יצא, דאילו הלכה כחש"א אומרים המקלים הג' דנה לא מקרי אנס [מגן גבורים]: (טז) לראש, הנה לפי מה דאנו נוהגין בהכרעת הרמ"א לעיל בסימן מה

שער הציון

תרגום: 1 עמוד קריאה.

(ג) מבאר הגרי"א: (א) ב"ח: (ד) ב"ח: (ה) פריימגרים: (ו) מירושלמי ובאר הגרי"א: (ז) מירושלמי הג'ל: (ט) מהע"ז: (י) פריימגרים:

מילואים הלכות תפלה סימן ק קא המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק ז]

וְאֶפְלוּ בַּסִּקּוּקִי דְמִקְרָה⁽¹⁸⁾ טוֹב שְׁלֹא לְהָרִים קוֹלָם.

(18) ולענין אמירת 'הוא רחום' בשני חמישי, כתב השריע לקמן (סי' קלד ס"א) שיש לאומרו בקול, והרמ"א כתב שיש לאומרו בלחש, וביאר במשנ"ב שם (סי' ד) שלדעת הרמ"א יש לאומרו בלחש כמו בשמונה עשרה, ולדעת השריע יש לאומרו בקול לעורר הכוונה, ונהרא נהרא ומשטית.

ולענין ברכת המזון, כתב לקמן (סי' קפה ס"ק ג) שטוב לעולם לברכה בקול, כי הקול מעורר את הכוונה, ובפרט בשבת ויום טוב כדי שלא ישכח מעין המאורע.

(19) ואף יחיד המתפלל על צרתו [שלא בתפילת שמונה עשרה], כתב

השערי תשובה (סי' ו) שלא ירים את קולו. אמנם הכף החיים (סי' ו) הביא מהנהיר שהמתפלל על צרתו ירים קולו, ולכן כתב שהכל תלוי איך יוכל לכוון יותר, והערוך השלחן (סי' ח) כתב שתהלים וסליחות אפשר לומר בקול רם.

[ביה"ל ד"ה בלבו]

וכדיעבד אם התפלל בלבו, מצד הקנאות אכזרית ולא יצא⁽²⁰⁾.

(20) וחולה שאין באפשרותו להוציא את המילים בפיו, כתב הרמ"א לעיל (סי' צד ס"ו) שיהרהר את התפילה בליבו, ובמשנ"ב שם (סי' כא) כתב שיתכן שאין צורך לחזור ולהתפלל אפילו אם הבריא לפני שעבר זמן תפילה, מאחר שהיה אנוס בשעה שהתפלל.

הלכות תפלה סימן קב המשך מעמוד 262

וכן שלצורך נטילת ידיו לברכת כהנים צריך לעבור כנגד המתפלל, דעת הגרי"ש אלישיב (ארבע אמות של תפלה עמי' שצט, ושיעורי מנחם הגדול אלישיב ברכות כו, א) שמוותר לו לעבור, שכן באיסור לעבור נאמרו ב' טעמים, או מטעם שמבטל כוונתו של המתפלל, ודיוק אין אנו יודעים מה הוא לאסור משום כך, שהרי אין אנו מכוונים, או מטעם שמפסיק בין המתפלל לשכינה, ולטעם זה מותר לצורך מצוה, ובשרית מנחת יצחק (ח"ח סי' ו) כתב שאם אי אפשר באופן אחר, יעבור בצדי המתפלל, שכיון שהוא לצורך מצוה נחשב כשעת הדחק, ואפשר לסמוך על הא"ר שמהצדדים מותר לעבור. מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ו תשובה כא) כתב שאסור לו לעבור, ויסמוך על הנטילה שנטל בבוקר, אלא אם כן לא נטל את ידיו בבוקר כראוי, כגון ביום כיפור והשעה באב או שהסיח דעתו מהנטילה בבוקר.

וישראל הרצה לעבור כנגד המתפלל כדי לעמוד בברכת כהנים כשפניו כנגד פני הבהנים, דעת הגרי"ח קניבסקי (נשיאת כפים כהלכתה עמי' קנ) שאסור לעשות כן, ודעת הגר"ש איתערבך (שיח הלכה ח"ג סי' קכ ס"ק עח) שאם עובר רק מחדד המנהג שלא לחשוש לזה אפילו לכתחילה.

ואם צריך לצאת מבית הכנסת לעשיית צרכיו, ואין אפשרות אחרת אלא לעבור כנגד המתפלל, כתב הא"א (בוטשאטש ס"ד) וכן הגרי"ח קניבסקי (אשר ישראל בסוף הספר תשובה קכה) שכשיש בו משום 'בל תשקצו' [ראה שו"ע לעיל סי' צב ס"ב] מותר לעבור כנגד המתפלל.

(22) וחינו שהעובר עוסק בקריאת שמע, וכמבואר בחיי אדם (כלל כו ס"א).

[משנ"ב ס"ק טז]

לְהַסְגִּין אַבְרָהָם בְּסַעֲתֵי קָטָן וּ בְּלִפְנֵיהֶם דְּמִי, וְלְהַאֲלִיחַ רֶבֶא שְׁרִי⁽²³⁾. (23) וכן לענין הרחקה מצוה, שכתב השריע לעיל (סי' עט ס"א) שאם הצוה מלפניו צריך להרחיק כמלא עינו, וכשהצוה מאחוריו או מצדדיו צריך להרחיק ארבע אמות, כתב המשנ"ב שם (סי' ה) שאם הצוה בצדדים שלפניו נחלקו בזה המג"א והא"ר (שם), שלדעת המג"א דינו כלפניו, ולא"ר דינו כמו שהוא בצדדים, וראה עוד מה שכתבנו שם.

[ביה"ל ד"ה אסור]

הוא הדין ה"ש לומר שלא לעבר בעת שקורין שמוע וישראל⁽²⁴⁾.

(24) ודין זה, מבואר בא"ר (סי' ו) שהוא רק בפסוק "שמע ישראל" ולא

ואפילו בבית הכנסת, כתב האורח נאמן (סי' ט) שהדין שהיושב שם קורם לכן צריך לקום, הוא דוקא אם מתפללים במנין, אך אם מתפלל שם ביחידות, אין היושב צריך לקום.

(18) ואולם כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק א) שממדות חסידות שגם במקרה שהיה צריך לקום ולא קם, שהמתפלל לא יעמוד להתפלל שם.

(19) וגם בשלומד לבר, משמע בשערי תשובה (סי' ה), שהוא מקור דברי המשנ"ב שמוותר.

[משנ"ב ס"ק טז]

מִפְנֵי שֶׁמִּבְּטֵל בְּתוֹכָם⁽²⁰⁾ עַל-יְדֵי נְהִי⁽²¹⁾, וְלִכֵּן אָסוּר אֶפְלוּ עוֹסֵק אֶזְבְּרִיאת שְׁמַע⁽²²⁾.

(20) ואם באמצע תפילת שמונה עשרה הטיל קטן מו' רגלים, כתב לעיל (סי' צ ס"ק פה) שאף שמוותר לו להתרחק ממקומו כדי לגבור את התפילה, אך אם לשם כך יצטרך לעבור כנגד המתפלל ישאר במקומו, שכיון שאיסור מו' רגלים הוא מדברבנן, יש לסמוך על הרשב"א (ברכות כב, ב ד"ה ה"ה) שאם כבר מתפלל אין צריך להפסיק.

(21) ולעבור כנגד המתפלל כדי להשלים מנין, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' כ אות ב) בשם שו"ת יד אליהו (לובלין, סי' ו) שאם אין אפשרות אחרת, מותר לעבור כנגד, אבל אם יש מנין בלעדיו, אסור. וראה מה שכתבנו בהמשך.

ולעבור כנגד המתפלל כשהעובר אוחז ספר תורה בשביל לקרוא בו, דעת הגרי"ש אלישיב (חשוך חמד מגילה עמי' רצא) שמוותר, כדי לנטוע טירחא דציבורא. וכן מותר אחרי הקריאה להחזיר מפני כבוד הספר תורה, בצירוף דעת הא"א (בוטשאטש, ס"ד ד"ה לא ראיתי) שהתיר לעבור כנגד המתפלל לשמוע קריש. מאידך, דעת הגרי"ח קניבסקי (פסח עמי' שט) שאסור לעבור לצורך זה, וכן כתב הגרי"ח קניבסקי (אשר ישראל פכ"ט הע' גא) שקשה להקל בזה, ורק לצורך מצוה דאורייתא אפשר להקל, וכדלהלן. וכן לצורך תפילה בציבור, כתב הגרי"ח קניבסקי (נקיות וכבוד בתפלה תשובה ר"א) שאסור לעבור כנגד.

ומה שכתב המשנ"ב לעיל (סי' ט ס"ק ט) שאנשים שלא שמוע קריש וקדושה ומתאספים בבית הכנסת כדי לשמוע, צריכים להיזהר שלא לעבור כנגד המתפלל, מקורו במג"א (שם ס"ק ד) בשם הבית (ד"ה מיהו), ושם מדובר שיכולים להמתין מבלי לעבור כנגד המתפלל.

וכהנים העולים לדוכן ואין להם אפשרות לעבור אלא כנגד המתפלל, דעת החור"א (הגרי"ח קניבסקי בשמו, דעת נוטה עמי' שפב) שמוותר להם לעבור, כיון שהוא לצורך מצוה דאורייתא.

מילואים הלכות תפלה סימן קב המשך מעמוד קודם

שלמה תפלה פיר סייד) שאסור, וכמו כנגד העומד בתפילת שמונה עשרה, והוסיף, שבקדוש אסור עד 'דאמירן בעלמא', וכן מבואר בשערי תשובה (סי' נו ס"ק א) שאסור לעבור כנגד האומר קדיש [והעיר הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה קבו) שהמשגיב כלל לא הביא דין זה].

בכל הקריאת שמע, ומפני שמבטל כוונתו, ולכאורה כיון שמבואר באן בביה"ל שאם המתפלל משלשל טליתו על פניו מותר לעבור לפניו, נראה שהוא הריץ אם נותן ידיו על עיניו, ולפי זה בפסוק ראשון של קריאת שמע שהמנהג לתת ידיו על עיניו, לכאורה מותר לעבור לפניו. ולעבור כנגד האומר קדושה או קדיש, כתב הגרש"ז איערבך (הליכות

הלכות תפלה סימן קב קג קד המשך מעמוד קלב

אינו מועיל, ירחיק את עצמו¹² מקומו¹³ ולא ידבר עמו¹⁴.
(1) וכן כשיש לפניו אדם שכבר סיים תפילתו והלה מומתן בגללו שיוכל לפסוע, וזה מטריד את כוונתו, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פליב הע' מו) שיכול המתפלל לזמנו לו שיפסע לצדדים, וכן כשרואה שבנו התבלבל בתפילה והדבר מטרידו בתפילתו, הורה הגר"ח קניבסקי (ספר זכרון שיה תפילה עמ' תרט) שמוותר להראות לו בתוך סידור.

(2) וכן מי שעומד בתפילה באמצע בית הכנסת כיון שלא מצא מקום אחר, והציבור שסיימו להתפלל עוברים ושבים לידו ומבלבלים את תפילתו, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' קיז) שמוותר לו לעבור מקום. (3) ואם הוא מפריע ליתר המתפללים, הורה הגר"ח אלישיב (אליבא דהלכתא גליון 12 עמ' ג) שמוותר לאב לצאת עמו החוצה, וכן כשהילד צריך לנקבו ולא רוצה לצאת לבד, הורה החו"מ (הובא בלקט הקמח החדש ס"ק ב) שיצא האב עמו.

(4) ואם אין לו אפשרות להתרחק, דעת הגרש"ז איערבך (תפילה כהלכתה סי' ה' ר) שמוותר אף לגשת אליו להשתיק, אבל אין להפסיק לשם כך בדיבור, וכדלהלן (ס"ק ב). וכן להשמיע קול כדי להשתיק, כתב הכף החיים (ס"ק ג) שמוותר, ואינו נחשב כדיבור. אולם אם עושה כן כדי לחנך את הקטן ולא מפני שמפריע לתפילתו, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ה אות לא) שאסור אפילו לזמנו לו.

תינוק שטיגף צוואה בבית הכנסת באמצע שמונה עשרה, כתב לעיל (סי' צ ס"ק פד) שכשאי אפשר להודיע לעומדים בסמוך אליו אלא על ידי דיבור, מותר לדבר כדי להצילם מאיסור דאורייתא להתפלל במקום מוטנף.

[משנ"ב שם]

והוא אינו מרצה ככך שיתנינו עליו וזה מטרידו בתפילה¹⁵, מתר לו לזמנו לשליח-צבור שיתפלל בדרבנא¹⁶.

(5) וכן המאריך בתפילת שמונה עשרה וחושש שיתלוצצו ממנו, כתב לקמן (סי' קב ס"ק יג) שרשאי לפסוע באמצע התפילה, ואחר כך יחזור למקומו לסיים את התפילה.

(6) ואם שומע באמצע תפילתו שהשי"ץ או מתפלל אחר טעה בתפילתו, הורה הגרש"ז איערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ח סי' ל) לענין השומע את חבירו שטעה ואמר בימות החמה טל ומטר, הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פליב הע' מו) לענין השי"ץ שטעה, שמוותר לרמוז להם שטעו, ובשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ד סי' טז) כתב שאם יכשל הטועה בברכה לבטלה, מותר אפילו לתקנו (ולא רק לזמנו לו), הן לשי"ץ והן למתפלל אחר, אך דוקא בין ברכה לברכה.

[משנ"ב ס"ק ב]

ואפילו במקום הפסד מומן אין לו להפסיק¹⁷.

(7) ובטעם הדבר כתב הכף החיים (סוף ס"ק ו), שאף על גב שמבואר ברמ"א לקמן (סי' תרט ס"א) שאין לבזבז בשביל מצוה יותר מחומש, כאן כיון שכבר התחיל להתפלל ומדבר לפני המלך, אין זה דרך כבוד להפסיק מפני הפסד מומן, וכן משמע בפמ"ג (א"א ס"ק א).

(7) וגם אם אין התפילין מוהדרות עליו, כתב הא"א (בוטשאטש, סי' לח סי' וסי' מוד) שאינן נחשבות כמותנחות עליו. מאידך, הבית ברוך (על חיי אדם כלל יד ס"ק שו) כתב שגם אם התפילין אינם מוהדרות עליו, אסור להפית בהן.

(8) ולענין טלית, כתב לעיל (סי' פ ס"ק ד) שיכול להתעטף, ואף על פי שידוע שיצטרך להפית, משום שאין צריך לזה גוף נקי.

[משנ"ב ס"ק ה]

לפיקך יכול להפסיק גמי ולומר דבר זה באמצע¹⁸.

(9) וביאר העמק ברכה (תפלה אות א), שכיון שהתפילה כבר מופסקת יכול להפסיק יותר וגם לומר את הידי רצון וכו', ויש לעיין האם באותו זמן שתפילתו מופסקת יכול גם לענות לקדיש קדושה.

[משנ"ב ס"ק ו]

והנזיר לקקמו¹⁹.

(10) ובטעם הדבר שצריך לחזור למקומו, ביאר הבי" שכוין שהתחיל להתפלל קבע מקום לשכינה, וכשהיה צריך להפית התרחק ממקום השכינה, ולכן צריך לחזור למקום שקבע לשכינה כדי לסיים את תפילתו.

[משנ"ב ס"ק ז]

ועין לקמן מה שפיתכנו שם להלכה בשם האחרונים²⁰.

(11) שכתב שם (ס"ק יט) שלדעת המגן גיבורים והגרי"א אם לא שהה כדי לגמור את כולה, יחזור רק למקום שפסק ולא לתחילת הברכה. ובביה"ל שם (ידה ואם) כתב שהרעק"א בסימן זה נשאר בזה בצי"ע, כיון שכאן כתב השריע שחזר למקום שפסק, ואילו לקמן (שם) כתב השריע שחזר לראש הברכה.

[משנ"ב ס"ק ח]

דנקאאר שם²¹ דאם שקה קרי לגמור את פלה חזר לראש²².

(12) ופרטי הדינים בזה התבאר לעיל סי' סה ס"ק ה ובשו"ע לקמן סי' קד ס"ה ובמשנ"ב שם ס"ק יג-טו.

(13) ואם הפיח כמה פעמים שלא ברציפות, כתב לעיל (סי' סה ס"ק ד) לענין שהה כדי לגמור את כולה מחמת אתם, שאין השהיות מצטרפות, וחזר כל פעם רק למקום שפסק.

[משנ"ב ס"ק ט]

וטוב שיתקרה בלבד²³.

(14) ולהזיז את התפילין ממקומן, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' יג) שצריך להזיזן ואפילו שמתבייש בזה, ואף שמפני כבוד הבריות אינו חייב לזוז ממקומו.

סימן קד

שלא להפסיק בתפלה

[משנ"ב ס"ק א]

מתר לו לזמנו לו בנדידי כדי שישתק ולא יטרידו מתפלתו²⁴, ואם

